

Napoli. Liman, ilkyaz mehtabı altında mavi bir aydınlığın içinde uykulanıyor. Limon, portakal çiçeklerinin serinleten kokusuna uzaktan romantik bir baritonun hüznü sesi karışmakta. Rıhtımda, müşterilerinden hâlâ umut kesmemiş bir iki kadın, kızıl ateşlerinin yüzlerini aydınlatmış sigaralarından derin soluklar çekerek tavernaların önünde dolaşıyorlar. Renkli tentelerle süslü, küçük gezinti tekneleri temizlenmiş, hazır bekliyor. Yarın sabah müslin şapkaları, tüllenmiş etekleri, volanlı şemsiyeleri, dürbünleri, yandan düğmeli potinleriyle Capri'ye giden neşeli gezginlerin çılgınlıklarıyla dolacaklar. Yıpranmış ağlarla yüklü bir iki balıkçı teknesi karanlık, yaşlı gövdeleriyle suyun yaldızlı yüzünde usul usul sallanmakta. Daha uzakta yelkenleri indirilmiş bir gulet. Açıkta büyük nakliye gemileri var. Bunlardan birinin bütün ışıkları yanıyor. Asker giysili adamlar telaşla merdivenleri inip çıkıyorlar. Aralarında subaylar da var.

– Avanti avanti...

– Presto!

– Piano amico...

Geminin sancak tarafında, karaltıya sığınmış iki genç adam fısıldaşarak konuşuyorlar.

– Şükrü sen sola, ben arkaya.

Şükrü işaret parmağını dudaklarına bastırarak geniş omuzlu iri yapılı olanı uyarıyor.

– Yavaş, duyacaklar.

Sırtlarını kamburlaştırıp dizleri üzerinde sürünerek merdivenin altına çekiliyorlar. Limanın ucundaki fenerin parlak uzun saçaklı ışıkları dönüp dönüp geçiyor az ötelerindeki filikaların üzerinden. Çelik halatlı ağır makaralarla geminin bordosuna asılı, üzerleri brandalarla sıkça örtülü bu ufak botların içine sığınabilirlerse ötesi kolay. Bir hamlede ileri atılıp girmek gerek. Bekliyorlar fenerin ışıkları süpürüp geçiyor, süpürüp geçiyor... İki aydınlık arsındaki karanlıkta iki karaltıdan biri fırlıyor. Tok bir ses işitiliyor. Küt! Aman sakın, halat makaradan çözülmüş olmasın. Karanlığın içinde heyecanla fısıldayarak haykırıyor.

– Şükrü! Şükrü...

– Tamam merak etme, bir şey yok. Dikkat et brandalar çürümüş, yırtılıyor.

Fener dönmeye devam ediyor. Ama artık ikisi de az önce sığındıkları, pek emin olmayan merdivenin altında değiller. Ağır mermi sandıklarını sırtlayan askerler geçip gidiyor, nöbetçilerin ayak sesleri, nöbetçi subaylarının anlaşılmaz sert komutları... Korkuyorlar yakalanmaktan, yakalanıp her şeyi berbat etmekten korkuyorlar. Şimdi sessizce bekleyecekler. Bütün mühimmat gemiye yükleninceye kadar. Sonra bu İtalyan nakliye gemisi demir alacak ve onlar bir yolunu bulup kimseye görünmeden ambara inecekler. Ondan ötesi kolay. İş ki şimdi yakalanmasınlar.

Başına çektiği brandayı az aralayıp bakıyor. Ay masmavi. Sular yaldızlanıyor, havada bahar kokusu. Zihni sıçramalarda.

İçinden şarkılar, türküler, gazeller, şiirler geçiyor. Ağır brandayı azıcık daha aralıyor, iyot kokulu taze havayı derin derin içine çekiyor. Biraz sakinleşiyor. Alnında, boynunda biriken terleri siliyor, sonra işaret parmağının sırtıyla teknenin şişkin karnına iki kez vuruyor. Tok! Tok! Bekliyor. Yanıt yok. Şükrü! Aman sakın... Az sonra iskeleye uysallıkla vuran dalgaların fışkırtıları içinden yanıt geliyor. Tok... Tok! İyi, şimdi artık beklemek gerek. Bariton çoktan sustu. Hafif bir rüzgâr kamelya, gül kokuları getiriyor. Gecenin içinde sesler tenhalaşırken yıldızlar birer birer kayboluyor...

O yıl temmuz ayının cehennem sığağında Patras patriği Germanos, dilinde baba oğul ve kutsal ruh, kara cübbesinin uzun eteklerini savurta savurta, kilise kilise dolaşıyor, Girit halkını Türklere karşı kışkırtarak Osmanlıya baş kaldırmaya çağırıyordu. Din adına yapılan bu çağrı etkisini çabuk gösterdi. Dip dibe komşu evlerde cinayetler işleniyor, Türkler çoluk çocuk canlarını kurtarmak için kalelere sığınyorlardı. Ganimet, İsa adına paylaşılırken Osmanlı, mavi saçlı denizin hem kilidi hem kapısı Korent ile Akropol taçlı Atina'ya geri aldı. İsyancı patriğin uzun sakallı, ince gövdesi üç gün güney kapısında sallandırıldı. Ama iş işten geçmiş, yangın adalar denizini çoktan sarmıştı.

Mora... Leventlerin gücü bu boynu bükük denizkızını kurtarmaya yetmedi. Küçük Kaynarca'da haçın hamileri dur dediler, "İsyan tiz bastırıla!" diyen kaptanıderya buyruğuna. Haç bir kez daha hilale karşı birleşip ayağa kalkmıştı. Mora'nın şakayıklı sokakları, mermer çeşmeleri, sütunlu ak meydanları kana boyandı. Kan akıyor, kin kabardıkça kısa cepken altında, sırma kuşaktaki kör bıçaklar, taze bedenlerde şah damara girip girip çıkıyordu. Dağlara kaçtılar. Zeytin, defne ağaçlarının altında gecenin karanlığında pıсарak beklediler. Gün geldi zulüm, haçı da tanımadı, hilali de. Aynı

avluyu paylaşanlar kimi zaman dağda aynı ağacın karaltısından medet umdular, Muhammed ile İsa'ya birlikte yalvararak. Dualar geçmedi, derde derman olmadı yakarmalar. Can pazarında pazarlık olmazdı. Artık yollara düşme zamanıydı. Yükte hafif pahada ağır ne varsa alıp çıkmak, çıkıp göçmek zamanı...

Moralı Hacı Mahmutzade o geceden sonra birkaç gün ortalıkta gözükmeydi. Kadınlar için için ağlayarak, çocuklar korkarak, hizmetkârlar susarak beklediler. Sonra bir gece sabaha karşı arka mahallenin köse zangoçu konağa bir haber getirdi gizlice. Göçeceklerdi. Hazırlansınlar, diyordu Bey. Demek bu ata toprakları, bu tezgâh, bu düzen bozulacak, bir daha dönmemesine bu ev bark terk edilip gidilecekti.

Dip komşularıyla, yan komşularıyla, avludaki nar ağacıyla, harpuşta örtülü avlu duvarıyla, duvardaki sarı kediyle, kalem işlemeli güneşli odalarla, aynalanan suyunu derinlerde gizleyen uğultulu sarnıçlarla vedalaştılar. Kalanlar suskun kalakaldılar. Haç hilal demeden, kimseye göstermeden, çıkınlarda sepetlerde yolluklar ilettiler, yıllarca bayramı, pas-kalyayı, ramazanı, noeli, hanuşkayı paylaştıkları göçüp giden komşularına...

O sisli sabahta eski, yandan çarklı bir yolcu vapuru, bacasından kara dumanlar salarak, Mora'nın mermer meydanları, sokakları kalabalıklaşmadan ufukta usulca yitip gitti...

Hacı Mahmut Bey akik ağızlığından dumanlar salarak hü-zünle Mora dağlarını seyredirken kadınlar ağlaşıyordu. Nice batıkların mezarı bu derin suların ötesine, İzmir'e selamettele

ulaşabilecekler miydi? Yeniden yurt tutup soyunu sürdürmek nasip olacak mıydı? Bu ak köpüklü suların, aysız çok yıldızlı gecelerin ötesinde onu, ailesini nasıl bir gelecek bekliyordu? Ne Sultan İkinci Mahmut'un, kendisine Batı Anadolu'nun bi-tek topraklarında, Menderes boyunda bir çiftliği tımar olarak ferman edeceğini biliyordu; ne o topraklarda oğuldan oğul, kızından kız bulacağını... Ne de oğlu Hasan'ın gün gelip yurt tuttıkları bu yerde yıllarca belde başkanı olacağını...

Moralı Hacı Mahmutzade, şafağın ilk ışıklarıyla gül pembesine dönüşen mor suları üst güvertede seyrederken, göçmenliklerinin ilk güneşi parlak bakır kızılılığıyla ufku yırtarak doğuyordu. Kısa kalın kollarıyla küpeşteye abandı, sıkıntılı yüreğini biraz ferahlatmasını umarak yüzünü rüzgâra verdi, öylece kaldı.